

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

ФАКУЛТЕТ ПО ИЗКУСТВАТА

КАТЕДРА „ХОРЕОГРАФИЯ“

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА НАУЧНА СТЕПЕН

„ДОКТОР“

НА ТЕМА:

**„Европейски състезателни бални танци през XX-XXI век - методика
на усвояване“**

ЦВЕТАНКА БОЯНОВА ГАВРИЛОВА-ИВАНОВА

Науч. ръководител:

доц. д-р Златин Костов

БЛАГОЕВГРАД

2018 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Хореография” при ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград на 16.05.2018 г.

Общият обем на труда е 250 страници, от които 10 страници приложения. Библиографията включва 116 заглавия, от които 45 на кирилица, 59 на латиница и 12 уеб сайта.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 11.09.2018 г. отч. взала, УК 1 на ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград.

Материалите по защита са на разположение на интересувашите се в библиотеката на ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	5 стр.
ПЪРВА ГЛАВА. ЕВРОПЕЙСКИ БАЛНИ И СЪСТЕЗАТЕЛНИ ТАНЦИ	13 стр.
I. ПРОИЗХОД И РАЗВИТИЕ НА ТАНЦОВАТА ФОРМА.....	13 стр.
II. ЕВРОПЕЙСКИТЕ БАЛНИ ТАНЦИ – ОТ СОЦИАЛНИ (БАЛНИ) КЪМ СЪСТЕЗАТЕЛНИ (СПОРТНИ).....	22 стр.
1. Социални бални танци.....	22 стр.
2. Състезателни (спортни) бални танци	25 стр.
3. Поява и развитие на европейските бални танци в България ...	28 стр.
4. Поява и развитие на състезателните (спортни) бални танци в България.....	43стр.
5. Международни организации по състезателни (спортни) бални танци	57 стр.
ВТОРА ГЛАВА. ТЕХНИКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪСТЕЗАТЕЛНИ БАЛНИ ТАНЦИ	63 стр.
I. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СТИЛА.....	63 стр.
1. Общи положения и характер на основните танцовите движения	63 стр.
2. Основни танцови позиции и пози.....	72 стр.
II. ОПИСАНИЕ НА ТАНЦОВИТЕ ДВИЖЕНИЯ И ОСНОВНИ ФИГУРИ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪСТЕЗАТЕЛНИ БАЛНИ ТАНЦИ	77 стр.
Бавен (Английски) валс.....	78 стр.
Виенски валс.....	102 стр.
Бавен фокстрот.....	108 стр.
Куик степ	125 стр.
Танго	149 стр.

ТРЕТА ГЛАВА. РАЗВИТИЕ НА ТАНЦОВИ СПОСОБНОСТИ В СЪСТЕЗАТЕЛНИТЕ (СПОРТНИ) БАЛНИ ТАНЦИ	177 стр.
I. РАЗВИТИЕ НА ТАНЦОВИ СПОСОБНОСТИ	177 стр.
1. Методологически основи	177 стр.
2. Развитие на танцови способности при деца	180 стр.
II. ПОДГОТОВКА НА СЪСТЕЗАТЕЛИ ПО БАЛНИ ТАНЦИ	186 стр.
1. Начално обучение в състезателните (спортни) бални танци	187 стр.
2. Системи за подготовка и усъвършенстване в състезателните (спортни) бални танци	191 стр.
ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. УСВОЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪСТЕЗАТЕЛНИ БАЛНИ ТАНЦИ КАТО СОЦИАЛНА, МУЗИКАЛНА И ТАНЦОВА КУЛТУРА	200 стр.
I. ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА ОБУЧЕНИЕ В СОЦИАЛНОТО ТАНЦУВАНЕ	201 стр.
1. Характеристики на педагогическия процес със социални танцьори	201 стр.
2. Методи на обучение	203 стр.
3. Общи методически указания	204 стр.
4. Усъвършенстване на танцовите умения	205 стр.
II. МЕТОДИКА НА УСВОЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪСТЕЗАТЕЛНИ БАЛНИ ТАНЦИ ЗА СОЦИАЛНО ТАНЦУВАНЕ	206 стр.
1. Фактори, обуславящи обучението за социално танцуване	206 стр.
2. Обосновка на методиката и терминологията	210 стр.
3. Програма, организация и тематичен план	217 стр.
ОБОБЩЕНИЕ И ИЗВОДИ	229 стр.
ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	231 стр.
ЛИТЕРАТУРА	232 стр.
ПРИЛОЖЕНИЕ	240 стр.

УВОД

В процеса на своето зараждане и съществуване *балният* танц преминава през различни етапи, но коренът му е в народния масов танц, който изравнява статуса на танцуващите, поради което танцът има ролята на социален обединител на обществото. И бедни, и богати изпълняват едни и същи стъпки, на едно и също място, по едно и също време. Желанието и амбицията за приобщаването им към елитното общество налагат и съответните правила в изпълнението им. Танцът става по-стилен и по-издържан и така променен, този вид танц започва да се изпълнява в балните зали като задължителен елемент от социалния живот на това общество.

Стремежът на всеки човек за надпревара във всяка сфера на неговото съществуване и доказване на неговите възможности естествено довежда до появата и развитието на състезателни форми на изява на тези танци. Още с появата си в танцовите зали модерните за времето си *валс* и *танго* привличат младите хора и се превръщат в поле за състезателна изява на най-добрите им изпълнители. В началото на XX век започват да се организират първите състезания и шампионати по новите модерни танци, като по този начин към определението им *модерни бални танци* се добавя и определението *състезателни*. Този процес на интензивно развитие се осъществява основно благодарение на упоритата и последователна работа на вече съществуващите по това време гилдии на професионални танцови учители в развитите европейски страни (Англия, Франция, Германия и др.) за стандартизирането на техниката на изпълнението им. Това е причината европейските танци да бъдат наричани още *стандартни танци*, и то е в основата на превръщането им в поле за състезателна изява на младите интелектуалци на Европа. Бурното развитие на този социален и състезателен танцов стил продължава с неотслабващи темпове както през целия XX век, така и в днешно време. Състезателните танцови двойки,

чийто брой се измерва вече с милиони по цял свят, са организирани и развиват своята състезателна, а вече и спортно-състезателна дейност в рамките на две международни организации с развита структура и вериги от национални и международни състезания и шампионати – WDC_AL (Аматьорска лига на световния танцов съвет), която е международната танцова организация, развиваща танците като социални и състезателни, и WDSF (Световна федерация по спортни танци), международната спортна организация, развиваща тези танци като нов естетически вид спорт под името *спортни танци*.

Популярните в момента спортни танци изискват от изпълнителите високо ниво на физическа подготовка, съвършено овладяване на техническите параметри при изпълнението им, както и качества като борбеност, желание за победа, амбиция за себедоказване и др. Много малка част от танцуващите обаче както социално, така и състезателно успяват да отговорят на тези изисквания. В същото време, благодарение на популярните в цял свят ТВ програми като „Танцуващи звезди”, „Мислят си, че могат да танцуват” и др., броят на желаещите да се занимават със спортни танци, без да имат състезателни амбиции, непрекъснато нараства.

Ето защо социалното танцуване е чудесна форма за приобщаване и задържане на тези хора в танцовите зали. Усилията на танцовите учители у нас обаче са насочени предимно към развиването на спортно-състезателното танцуване и тяхната основна професионална реализация е под формата на инструктори и треньори в клубове по спортни танци на БФСТ (Българска федерация по спортни танци), която е представителят на България в WDSF. За съжаление, образователната и социалната форма на тяхното изпълнение не са във фокуса на тези специалисти. От друга страна, в България съществува и друга, не спортна, а танцова организация – БПТА (Българска професионална танцова асоциация), която представлява България в WDC (Световен танцов съвет) и чиито членове,

професионални танцови учители, имат за цел да съхраняват, популяризират и развиват този танцов стил във всичките му функции и форми на практикуване - образователни, рекреативни, социални и състезателни. Той има своите специфични особености, които трябва да се съхранят и да продължат да се развиват у нас като отделно танцово направление. За целта е необходимо създаването на адаптирани програми за обучение по *европейски бални танци* на ниво образователно и социално танцуване. Те би трябвало да намерят приложение и в образователните програми по изкуствата в сферата на формалното образование в училища и висши учебни заведения, както и да се използват широко в различните форми на неформално образование в танцови училища, школи и клубове. Проблемът за развитието на танцовата култура и танцовите способности на българина чрез обучение по европейски бални танци има теоретична и практическа значимост. Той съдържа два аспекта: от една страна, развитие на съответни танцови способности и педагогически умения на бъдещите учители по тези танци, а от друга, създаване на възможност за реализиране и развитие на тази танцова форма с цел задоволяване на културните, двигателните и социалните нужди на българите в новата им роля на европейски граждани.

Социалното танцуване на европейските бални танци, наричани още *международен стил* бални танци, има традиционно и широко разпространение в редица страни от Западна Европа, Северна Америка, Югоизточна Азия и Австралия. Популярната музика, на която се изпълняват, и почти неограничените възможности за импровизация, в съчетание с естествения характер на движенията в техниката им, определят тяхната привлекателност и достъпност за всички социални и възрастови слоеве на обществото. За съжаление обаче, социални танци като *валс* и *танго*, популярни в големите градове на България в началото и в средата на миналия век, биват лишени от своята естествена културна, социална и

материална среда за изпълнение в дългия период на социализма и тоталитарното управление у нас. Танцовите салони в различни читалища и културни домове от това време, а по-късно и училищни актови зали и физкултурни салони са онези места, в които постепенно започват да се появяват първите кълнове на това, определяно като „буржоазно” танцово влияние, което по-късно се разраства в една организирана и атрактивна, особено за младите, състезателна танцова дейност под наименованието състезателни танци, ръководена от Центъра по художествена самодейност (ЦХС) към Министерството на културата. По този начин танците от времето на нашите родители постепенно придобиват друга форма и насоченост (състезателна, а по-късно и спортна), като се откъсват от естествената си основа на масовото социално танцуване в клубове, школи, училища, на танцови фестивали и забави. Усилията на специалистите в тези танци през последните повече от 45 години са насочени преди всичко към развитието им чрез създаване на спортно-състезателна система за тяхното практикуване и популяризиране, целяща постигането на майсторско изпълнение от танцьорите на основата на редовно и регулирано участие в регионални, национални и международни състезания и шампионати, както и към развитието на по-прецизна система за оценяване.

Изборът на темата за дисертационния труд е продиктуван от свързаната със споменатата по-горе необходимост от възраждане на интереса към културата и социалното изпълнение на европейските състезателни (спортни) бални танци сред по-широки слоеве на обществото от всички възрастови и социални групи в България. Той може да послужи като източник на полезна информация за характера и процесите, закономерностите и проблемите в осъществяването на различните функции на тези танци в културния и обществен живот на Европа и България.

Разгледано е разпространението и развитието на този танцов стил сред елита на новата интелигенция и градското население в България през най-динамичния период от неговото съществуване, а именно XX-XXI век - периода на Третото българско царство (1900-1945 г.), както и периодите на социализма и демокрацията у нас.

Във връзка с новото статукво на България като член на Европейския съюз възраждането на интереса и популяризирането именно на класическите европейски бални и състезателни (спортни) танци (*валс, танго, виенски валс, бавен фокстрот и куикстен*) са една необходима форма за разширяване на културните хоризонти на българина и неговото по-успешно приобщаване към съвременния културен и обществен живот на Европа.

Смятам, че чрез изготвената от мен адаптирана програма за обучение по европейски бални танци за нуждите както на формалното (в начални, средни и висши училища и колежи), така и на неформалното (в танцови училища, клубове, студия и школи) физическо и културно образование в България ще допринесе за една позитивна промяна в отношението на българите към съдържанието, функцията и ролята на тези танци в техния обществен и културен живот, както и към увеличаване броя на занимаващите се с тях у нас.

Защо „методи на усвояване на европейските състезателни (спортни) бални танци”?

Изминалите повече от 45 години от началото на осъзнатото и целенасочено обучение по европейски състезателни бални танци в България предпоставят необходимостта от изследване на педагогическите системи, използвани у нас и по света, както и задълбочено анализиране на всичко положително и перспективно в тях с цел обективно разкриване на проблемите, закономерностите и тенденциите в тяхното усвояване и осигуряване на по-нататъшното им успешно съхранение и развитие в

съвременното ни общество. Това е една от причините, породили интереса на автора към темата и основен проблем в настоящия труд.

На второ място не е без значение и факта, че авторът от седемнадесет години провежда обучение по европейски състезателни бални танци на студенти от специалностите „Българска народна хореография“, „Съвременна хореография“, „Педагогика на обучението по музика“, „Актьорско майсторство“, „Промислени изкуства-мода“, „Изобразително изкуство“ и др. в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, както и обучение на деца на възраст от 5 до 18 години.

На трето място – изследванията в тази област са твърде ограничени, което дава основание да се приеме, че събраните данни и опит при едно съвременно проучване ще допринесат за повишаване ефективността и качеството на обучението по европейски състезателни бални танци на студентите – бъдещи педагози по хореография.

Разработването на описателна система на движенията от състезателния, балния репертоар е модел, свързан с изясняването, открояването и обособяването на закономерностите и спецификата в развитието на танцови способности.

Поради сложността на проблема (обем, обхват, многообразие), конкретните изследователски интереси са насочени към задълбочен анализ в определен аспект, а именно – развитие на танцови способности и методи на усвояване на европейските състезателни (спортни) бални танци.

Методологически основи на проучването.

В центъра на настоящото изследване стоят актуалните проблеми, свързани с развитието на танцови способности, както на студенти, така също и на любители на европейските състезателни бални танци, като компонент от развитието на тяхната танцова култура, разглеждан като своеобразен синтез от способности и личностна емоционална нагласа, проявяващ се в различните танцови дейности.

Обект на изследването е обучението по европейски състезателни (спортни) бални танци от ученици, студенти-бъдещи педагози по хореография и социални танцьори.

Предмет на изследването е разкриването на закономерностите и спецификата при развитие на танцови способности на ученици, студенти и социални танцьори в обучението по европейски състезателни (спортни) бални танци, както и търсенето и използването на такива методи, осигуряващи най-оптималните условия за интензифициране на този процес при отчитане на техните интелектуални и танцови потребности, съобразно насочеността на обучението.

Целта на изследването е:

Създаване на педагогически модел за усвояване на културата на европейските състезателни (спортни) бални танци от XX-XXI век чрез адаптирана методика за развитие и усъвършенстване на танцови способности у ученици, студенти и социални танцьори при обучението им, като компонент от развитието на тяхната танцова култура, осигуряващ формирането на танцова компетентност.

Съобразно с поставената цел може да бъде формулирана следната **хипотеза:**

Преполога се, че процесът на развитие на танцови способности на ученици, студенти и социални танцьори, изучаващи европейски състезателни (спортни) бални танци, може да бъде стимулиран ако се приложат следните конкретни методи за подпомагане на тяхното усвояване:

- Анализ на различните форми на практикуване на европейски състезателни (спортни) бални танци – социална (социални бални танци), състезателна (състезателни бални танци) и спортна (спортни танци), както и системите за подготовка на танцьори в тях, който ще доведе до

осигуряване на възприемането, преживяването, възпроизвеждането и оценяването на всички компоненти.

- Разработване на адаптирана програма за обучение по европейски състезателни (спортни) бални танци, която да определи етапите, нивата и ефективните условия, които ще улеснят овладяването на изпълнителската практика и нейното използване в разнообразни педагогически ситуации от бъдещите учители по танци.

- Осигуряване на оптимални условия за изявата на субектната активност на ученици, студенти и социални танцьори в разнообразните дейности, свързани с развитието на танцови способности по европейски състезателни (спортни) бални танци.

За реализиране на целта и доказване на работната хипотеза си поставихме следните **задачи**:

1. Да се направи теоретичен анализ на литературни източници, касаещи произхода и развитието на европейските състезателни (спортни) бални танци по света и у нас.

2. Да се анализират съществуващите педагогическите системи на обучение по европейски състезателни (спортни) бални танци, насочени към развитието на танцови способности.

3. Да се разработи адаптирано описание на техниката на изпълнение на основен фигурен материал в европейските състезателни бални танци с цел оптимизиране на съществуващия модел на подготовка на танцови учители в тези танци.

4. Да се разработи научно-обоснован модел на обучение и формиране на изпълнителска компетентност у ученици, студенти и социални танцьори.

5. Да се разработи модел за усвояване на европейските състезателни бални танци като елемент от социалната, музикална и танцова култура на ученици, студенти и социални танцьори в България.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ПЪРВА ГЛАВА. ЕВРОПЕЙСКИ БАЛНИ И СЪСТЕЗАТЕЛНИ ТАНЦИ

1. В първа глава се изясняват основни въпроси, свързани с познанието за появата и историческото развитие на танца, като едно от най-древните изкуства, от зараждането си до днес. Като част от духовната култура на хората, в него е намирал израз характерът на епохата, което неминуемо рефлектирало както върху отношението към социалната му функция, така и върху неговата лексика.

2. Разгледани са въпросите, свързани с общественият характер на социалните бални танци и техните основни функции - социализираща, образователна, развлекателна и социокултурна. Разгледани са и основните задачи на ръководителя, а именно – съхраняването и развитието на танцовите традиции, посредством създаването на условия за провокиране на интереса и желанието за непосредствено общуване и самоизразяване чрез танца.

Социалният бален танц стимулира творческия подход на танцьорите, като създава възможности за постигане на собствен изпълнителски стил, основаващ се често на спонтанност в движенията и оттук съсредоточаване не върху сложния фигурен материал, а върху общуването с партньора.

3. Разгледани са в исторически план процесите, свързани със стремежа за приобщаване към европейските културни традиции и засиленият интерес в сферата на танцовото изкуство след средата на XIX век, които довеждат до появата на първите учители по модни танци и печатни ръководства, третиращи проблемите за систематизация на танцовата история и теоретико-естетически въпроси на танцовото изкуство. В тази посока несъмнен принос със своите теоретични изследвания имат Д. Панайотов, П. Радоев и Р. Радославов, които

паралелно с дейността на всички ръководители по модни танци поставят основите на професионализирането на танцовото изкуство в България.

4. Анализирана е новата културна политика на държавата след 1944 г. и насоките, свързани с масовизацията на изкуството, които постепенно отвеждат до замяна на салонния с народните танци, като израз на работническо-селската принадлежност на българите.

5. Открит е периода от началото на 70-те години на XX век, в който е налице стремеж към популяризиране на българските забавни танци. Този период се свързва и с развитието на състезателните /спортни/ бални танци в България. Силен тласък в това отношение дават фестивалите за художествена самодейност, а приетият статут по отношение целите и задачите по отношение състезателните танци, задава основните насоки в това развитие.

6. Направен е обзор на периода от най-новата история (90-те години на XX век до днес) и стремежа за включване на състезателните танци като нов вид олимпийски спорт, което води до преименуването им в спортни танци и насочва усилията на членовете на БФСТ към съхраняване и развитие на професионализма в обучението и постиженията в спортните танци на международно ниво.

ВТОРА ГЛАВА. ТЕХНИКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪСТЕЗАТЕЛНИ БАЛНИ ТАНЦИ

1. Разгледани са характерните особености на суинговите състезателни бални танци (английски валс, виенски валс, бавен фокстрот и куйк степ), които се отличават със своя стандартизирана изпълнителска техника и независимо от особеностите на т.нар. суингова акция на тялото, характеризираща стилистическата им специфика, всички те спазват еднотипни закономерности в изпълнението. Характерните пози и танцови

позиции, вплетени в цялостната хореография, от естетическа гледна точка формират представата за своеобразни танцови картини, като израз на пластичността и красотата в движенията на партньорите.

2. Разработена е описателна система на движенията в английския и виенския валс, бавния фострот, куикстепа и танго. Конкретизирането на основните танцови фигури е насочено към изясняване и диференциране на танцовите движения на двамата партньори в контекста на стилистическите особености на конкретния танц – темпоритъм, размер, характер и пр. и постигането на координация и синхрон на движенията.

3. Изхождайки от технико-изпълнителските особености на описаните танци е видно, че те съчетават в себе си голямо разнообразие от движения и сложно изградени позиции и фигури, формират основата върху която да се постига силата на емоционалната въздейственост.

ТРЕТА ГЛАВА. РАЗВИТИЕ НА ТАНЦОВИ СПОСОБНОСТИ В СЪСТЕЗАТЕЛНИТЕ (СПОРТНИ) БАЛНИ ТАНЦИ.

1. От педагогическа гледна точка са поставени основните задачи на учителя по европейски състезателни (спортни) бални танци, които са свързани с подбора на най-оптималните дидактически методи и форми на обучение, стимулиращи интереса и творческата активност на обучаваните и развитието на саморефлексивните способности, насочени към формирането не само на двигателните умения, но и на рефлексивни способности за самоконтрол, самоанализ, самооценка и стремеж към развитие на танцовите умения.

2. Обособени са принципите, с които задължително трябва да се съобразява всеки учител при подбора на методи и подходи на обучение при развитието на танцовите способности при деца. Те трябва да са разнообразни и насочени към провокиране на интереса и вниманието им,

да отчитат възрастовите особености при структуриране на урока и оптималният обем от знания и умения, в контекста на поставените цели.

3. Разгледани са основните дейности в началното обучение по европейски състезателни (спортни) бални танци, които имат отношение не само към овладяването на определени двигателни умения, но и към формирането на усет към музиката, органически вплетена в танца и подпомагаща емоционалното възприятие на обучаваните.

4. Предложена е структура на урок по танци, разделен на пет части, първата от които е свързана със загряване на тялото, изпълняваща подготвителна функция и подготвяща участниците за по-голямото физическо натоварване и формирането на конкретни изпълнителски умения в останалите части. Последната част е с обобщаващи функции и преговор на определени танци или движения, изучавани до момента.

5. В разгледаните системи за подготовка и усъвършенстване в европейските състезателни (спортни) бални танци важен елемент е мотивацията на участниците, която може да бъде провокирана от различни фактори, но тя предопределя предпочитанията в избора на система.

В спортно-състезателната, основният акцент е върху състезателния и атлетичния елемент в танца и танцуването, със стремеж за максимално обективизиране на резултатите от състезанията по точков принцип.

В системата на социалното танцуване на европейските състезателни (спортни) бални танци на преден план е поставена естетико-емоционално въздействащата сила на танца като израз на стилизираната двигателна комуникация между партньорите в процеса на пресъздаване на образната характеристика.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. УСВОЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪСТЕЗАТЕЛНИ БАЛНИ ТАНЦИ КАТО СОЦИАЛНА, МУЗИКАЛНА И ТАНЦОВА КУЛТУРА

1. Въпросът за танцовата култура може да се разглежда в по-широк и по-тесен аспект. От една страна, като изражение на социално-културните стремежи в посока задоволяване на определени културни ценности, а от друга като система от методи и подходи, свързани с обучението и професионалната подготовка на изучаващите състезателни бални танци.

2. Методите на обучение на социални танцори в европейските състезателни бални танци произтичат от общите дидактически принципи, а към тези от тях, които намират най-широко приложение, съобразно спецификата на обучителния процес се причисляват словесните, нагледните и практическите. Те дават възможност за формиране на определено познание относно особеностите на изпълнителския процес, онагледяване на конкретни двигателни умения и танци, анализиране и сравняване на различни изпълнителски стилове и практическо овладяване основите на танцовия стил, следвайки основните принципи за постепенно овладяване на танцовата техника и нейното усъвършенстване.

3. Могат да се обособят три важни предпоставки за успешно усвояване на изучаваните танци, имащи отношение към терминологията, разбирането и осъзнаването на смисъла и обема на овладяваната информация в обучението; значението на музиката, разглеждана във връзката с танца и формирането на отношение към самата дейност. Всяка програма за обучение, задължително трябва да отчита тези особености, които да намират израз в нейните цели, задачи и принципи.

4. Предложената програма за обучение се реализира за срок от четири години, структурирана е в четири етапа и е насочена към формиране на интерес, усвояване на базов фигурен материал и

усъвършенстване на изпълнителските умения. Методите и формите на обучение се определят в зависимост от възрастта на обучаемия и степента му на подготовка и целите, поставени във всяка една от темите, като част от по-висшата цел – овладяване и усъвършенстване на танцовите умения за изпълнение на европейски състезателни (спортни) бални танци и чрез тях на формиране на художествено-естетически вкус, развитие на емоционалната сфера, комуникативни умения и култура на общуване на обучаемите.

ОБОБЩЕНИЕ И ИЗВОДИ:

Изхождайки от анализирания чуждестранен и български опит по проблема, натрупаните емпирични данни върху методиката на усвояване на европейските състезателни (спортни) бални танци, могат да се направят следните изводи:

1. Изясняването на същността и значението на европейските състезателни (спортни) бални танци, отличаващи се със своята моторно-двигателна и емоционално-изразителна природа е в основата на търсенето и разработването на нови форми и методи на усвояване, съдействащи за тяхното ефективно развитие.

2. Анализът на специализираната научна литература, кореспондираща със съвремените концепции за значението на този танцов стил, разширява обхвата на разбирането за същността на танца и дава основания за разработване на конкретна методическа система за обучение по европейски състезателни (спортни) бални танци, като оптимизира процеса на възприемането, преживяването, възпроизвеждането и оценяването на всички компоненти в този танцов стил.

3. Анализирането на специализираната научна литература дава основания да се твърди, че до момента няма разработена конкретна система, в която наред с цялостното танцово развитие на обучаваните да се акцентира и върху социалното танцуване, така популярно в момента.

4. За постигането на по-ефективни резултати в обучението особено значение придобива подборът на танцови движения, който отговаря на две условия: съобразяване с възрастовите особености и съответстващите с нивото на подготовка на обучаваните.

Изводи с практико – приложен характер и значимост:

1. Предложеният модел за усвояване на европейските състезателни (спортни) бални танци носи промяна и актуализиране на съществуващите теоретико – практически рамки, установени в обучението, изразена в:

- съобразяване на материала с възрастовите особености на обучаваните
- създаване на условия за удовлетворяване на естетическите потребности на обучаваните
- разкриване на социалната същност на европейските състезателни (спортни) бални танци

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Разработен е обстоен и систематичен, исторически и географски преглед и анализ на съществуващите български литературни източници за периода от Освобождението до наши дни, отразяващи появата, развитието и трансформациите на танцовата форма - европейски състезателни (спортни) бални танци в България.

2. Анализирани са различните форми на практикуване на европейските състезателни (спортни) бални танци – социална (социални бални танци), състезателна (състезателни бални танци) и спортна (спортни танци), както и системите за подготовка на танцьори в тях. Обосновано е съществуването на значителен дисбаланс в тяхното развитие и съвременно състояние у нас.

3. Създаден е адаптиран научно обоснован авторски модел за усвояване на европейски състезателни (спортни) бални танци, с цел оптимизиране на съществуващия модел на подготовка на танцови учители в тези танци.

4. С цел по-целенасочена и ефективна организация на образователния процес по усвояване на европейските състезателни (спортни) бални танци, са разработени 3 отделни нива на развитието на танцови способности в този танцов стил – Бронзово (Основно), Сребърно (Междинно) и Златно (Напреднало).

5. Създаден е адаптиран, авторски модел на описание на техниката на изпълнение на основния фигурен материал в европейските състезателни (спортни) бални танци и са предложени ефективни методи на усвояване, съобразени с уменията на обучаваните.

6. Предложени са ефективни методи на обучение, изискващи интегрирани знания и умения, необходими в ежедневната дейност на учителя по танци.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА:

Гаврилова-Иванова, Цветанка. Доклад на тема: "Европейски бални танци – от социални към състезателни (спортни). Поява и развитие в България" 05.05.2016г. ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград, Факултет по изкуствата, Катедра „Музика”. Научна сесия „Музика и танц в Югоизточна Европа”.

Гаврилова-Иванова, Цветанка. Статия на тема: "Европейски състезателни бални танци, като социална, музикална и танцова култура" (Реализиране и развитие в България, педагогически модел за обучение по социално танцуване), „Музикални хоризонти”. София. 4:9-18.

Гаврилова-Иванова, Цветанка. Доклад на тема: "Европейски състезателни бални танци, като социална, музикална и танцова култура" (Методика на усвояване, модел за обучение). , електронно издание на ВСУ „Черноризец Храбър”. Варна 11-18.